

ZENIT
 REVUE INTERNATIONALE ZENITISTE ET DE L'ART NOUVEAU

№. Бр.
23
 APRIL

DIRECTEUR
LIUBOMIR MITZITCH

МЕЂУНАРОДНИ ЧАСОПИС ЗА ЗЕНИТИЗМ И НОВУ УМЕТНОСТ
ZENIT

УРЕДНИК
ЉУБОМИР МИЦИЋ

ZAGREB
 BALKAN - EVROPA

AMERIKA - AZIJA - AFRIKA - AUSTRALIJA
BELGRADE

19
 Год. III. Ann.
23

REDACTION ET ADMINISTRATION - „ZENIT“ ZAGREB S. H. S. PLACE DE STARCHEVITCH 10

L. Lozowick

Original „Zenit galerija“

Crtež

prolog „misteriju bufu“

Sedam nečistih parova.

To je o nama vapila zemlja glasom topovskoga rika.
 To su sa nama naduvena polja krvima opojena.
 Stojimo
 istrgnuti iz zemaljskog creva
 ćesarovom sečom rata.
 Slavimo
 ustanke,
 bune,
 revolucija dan —
 tebe,
 koji idući mrskaš lubanje.
 Našeg drugog rođenja dan —
 svet je omuževio.
 Biva —
 stane parobrod podaleko
 zadimi
 i otide po zrcalnosti vodenoj.

I dugo dimnim diše legendama —
 tako se život odsklizavao od nas do danas.
 Nama su napisali Jevandelje,
 Koran
 Izgubljeni i povraćeni Raj,
 i još
 i još
 mnoga mnoštva knjižica —
 svaka radost zagrobnu obećava umna i lukava.
 Ovde
 na zemlji želimo
 ne više živeti
 i ne niže
 svih ovih borova, domova, stabala, konja i trava.
 Nama dodelili nebeske slasti, —
 krušinu dajte žderati raženu!
 Nama su dosadile papirne strasti —
 dajte živeti sa živom ženom!
 Tamo —
 u garderobama pozorišta
 bleskovi opernih etuala
 pa plašt mefistofelski —
 sve što ima tamo!
 Stari krojač nije se za naše trudio strukove.
 Pa šta
 nespretno neko
 odelo —
 ali naše!
 Nama mesta!
 Danas
 nad prašinom pozorišta
 naša zapaliće se deviza —
 »sve iznova!«
 Stoj i divi se —
 Zavesa!

Vladimir MAJAKOVSKI

ustaj

Ve POLJANSKI

Dan je šakalovo oko
 Zašto oči gladuju za mrakom
 Dan je gladan barikada
 Ustaj
 Nebo je ludakova košulja
 Velike ceste glođu sunce
 Gradimo balkanske kule
 Avaj Evropo
 Drumovi tvoji poželeće Balkanaca.

radio i film i zenitistička okomica duha

Ljubomir MICIĆ

Ovaj napis bio je spremljen kao predavanje za zenitističku večernju, koja se imala održati u Apolo-kinu na 1. aprila o. g. G. direktor »Bosna-filma« stavio je bioskop na raspoloženje samo uz uvet da rukopisi budu stavljeni najpre pod kontrolu i cenzuru uprave odnosno njegovog »literarnog« savetnika. Radi ovakvog neumesnog postupka i netaktnosti do te večernje i predavanja nikako nije ni došlo! Red.

Prvo: nemoguće su danas stihovane drame nezakonitog kraljevskog sina »Šekspira« ni »paklene« limunade poganog Latina — Dantea. Nemogući su danas ministarski stihovi Getea kao ni stihovi romantičkog dvobojnika Puškina ili dobrovoljca lorda Bajrona. Za nas je naivan naš dragi lola Branko Radičević. Doista, nama je nerazumljivo iskopavanje i oživljavanje mrtvacu — živima u prkos — pošto nas to podseća na rabotu nakostrušenih hijena ili svetsku lakrdiju (ne komediju!) — Tutankamona. Čak ni belgijska kraljica nije izostala, posetivši grob Faraona, u beloj ljetnoj haljini, ni leđi Askvit, prvi poslanik engleskog parlamenta u suknama, bukavši i prva haljinu mode à la Tutankamon. Nikad ne pomaže razum u tolikoj meri u koliko odmaže, iako mu se pridaje neka naročita i iznimna važnost. Zabadava. Iz dana u dan učestale su isprazne evropske ludorije, koje se nikada ne čine po želji gomile, koja redovno traži samo ono čega je najviše gladna, za čim najviše gladije njezin nepatvoreni instinkt. Sve se čini po želji ustajalih zabokrećina i mozgovca te »naučnoj« ambiciji sirotih mrtvacologa. Tu prastaru katedarsku »nauku«, prema polju koga obrađuje, nazivljem — mrtvacologija. Većit je tip mrtvacologa u umetnosti i filozofiji, kao i tip većitog buržuja u društvu. On je po svom kemičkom sastavu doduše uvek van umetnosti i van nauke, ali najrade se bavi čistom umetnošću ili čistom filozofijom. Naši dragi mrtvacolozi po ničem se ne razlikuju od engleskog nesretnog lorda Karnavona, koji je pukim slučajem nabasao na prastaru faraonsku grobnicu, oskrvnuv balzamovanu mumiju Tutankamonove žene, zašto mu se osvetio krvožedni egipatski komarac. Mi se ipak nadamo i verujemo, da uskoro moraju doživeti svoj društveni slom svi ti neživotni paraziti, u koje kod nas prvoredno spadaju sva ljubavno-seksualna stihotvorenja i svi naši nadrifilozofski »hamletizmi«. (Oni postoje kod nas samo kao društveni članovi a nipošto kao umetnički ili naučni faktori.) Moraju se napokon uvideti i prozreti sve njihove ograničene i poprašene maske, koje ih čine neodoljivo smešnima a sav njihov rad leglo je neizrecive kulturne reakcije. Ta ipak nije za sve nas sporedno, što je gđa Kiri pronašla čudesni elementarium! Nipošto. I ne sme biti sporedno. Radium po svojoj prirodnoj magiji ispoljio je snagu i sposobnost za očuvanje večne lepote, te svojom nadmoći, koja graniči sa savremenim čudom i ludlom, zadao je čak i najgenialnijim pesnicima smrtni udarac. Radium koji leči gluvoću, bistri um a uništava sve više papirnatu zaraznu bolest, nikako ne sme da se nosi kraj srca pošto žari i zadaje smrtnu opekline. Ali zato omogućuje životnu energiju i prenošenje valova od ljudskog srca koje bije na Zenitu do ljudskog srca koje tuče u Nadiru. Zar može biti sporedno za nove pesnike, što postoji radiotelegrafija, radiofilm, radiokonzert ili radioštampa? Zar je sporedno što postoje aeroplani bez motora ili buduću vazdušni parobrodi ili liftaeroplani za zenitistički koncert na Micićevom trgu na Marsu? Budućnici — mislite li da je nemoguće naš put u sovjetsku republiku Mesec ili kraljevinu Mars? Tamo će doskora svi kinematografi projekirati naše zenitističke pesme i drame. Zar je nemoguće naše askikovanje u vazдушnim parkovima ili planetarno-kontinentalne krvave vojne u vazduhu, recimo na kvoti broj 385? Zar je nemoguće najveća i najljudožderskija revolucija svijui istorija — u vazduhu? A zemlja? Zemlja biće tada samo daleki

otok za letovanja ili za izlete u stari zavičaj, dakako sa propisanom putnicom vazdušne nadčovečanske republike u kojoj budete već stanovali. Ne osećate li, da u svemu ovome leži baš zenitizam, koji je stvoren po čistom instinktu genialnog pronalazača na Balkanu?! Zenitizam je najpohalnije otkrovenje umetnosti u novom vremenu i jedini putokaz stvaralačke nove umetnosti iz savremenog suludog haosa na zemlji. Sve raste u vis i sve stremlje u smeru okomice. Gledajte američke oblakodere i radiotelegrafske antene. Okomica! Okomito!

A vi moji mali pesnici — tko traži danas vaše pesmice o nevernoj ljubavi neke golišave devojčice, kad je ta lična boljetica sitnija od nevidljivih mikroba u krvi a beskrajno je otrezana kao domaća vest ili mali oglasnik svakog dnevnika. Moj siromašni pesniče! Tvoje pesme ne čitaju danas ni pokrajinske licejke ni velegradske šiparice. I ne treba da ih čitaju. Njihov doživljaj crvene šminke na usnama, pa seksualni ples šimi javno zaštićen po društvu i državi, pa bogata filmska erudicija — mnogo je jači, »emocionalniji« i opsežniji od »učenog« pesimizma papirnatih pesničkih kobasica, pljesnivih »okovanih slogova« ili ženskih ljubavnih pisama.

Filmska erudicija

1.) po svojoj nenadmašivoj fantastičnosti — 2.) po svojoj živo-slikovitoj realnoj uverljivosti — 3.) po svojoj konstruktivno-mašinskoj brzini — 4.) po svojoj rafinovanosti režije — 5.) po svojoj neposrednoj promeni mesta i vremena — utukla je dosada najviše, veštačku literarnu volju za dosadnim, nepomičnim, tromim i staračkim pozorištem, a kamoli ne oduvek omražene pesničke kovanice. Filmska erudicija i pokretni nemirni instinkt gomila, uništili su svu »našu« starosedeličku liriku i svetsku emocionalnu poeziju komaraca i komarica — onemogućili sušičavu pojavu degenerisanih seksus-romana. Tko pita danas, i koga je briga, na kojoj stepenici je susreo Hamlet Ofeliju — na trećoj ili devetoj? (A o tom se pišu čak »naučno-filozofske« rasprave!) Tko pita danas uopšte za ideje koga pesnika? Mnogo zvučnije pitanje je: Pošto je dolar ili koliko je potrebno još barova da budemo velegrad? A mi pitamo — 1.) koliko vi možete svojim radom i svojim delima obuhvatiti ceo svet, sa ponorom i visinom savremenoga života — 2.) koliko je čovek bliže ne sebi individualno nego celini kolektivno — 3.) koliko smo bliže životinji a dalje od čoveka?

Dosada je bilo, da su pesnici vodili gomile, a kod nas uvek kao i danas je obrnuto: gomila gazi i prezire pesnika. Gomila, sa svojim nepatvorenim instinktom bez ikakvih estetičkih principa okrenula je svima pesnicima leđa. I pravo je! Gomila je davno osetila, spoznala, da su ti pesnici lažovi i da su samo veštačkim putem ili spletkom podigli kult svoje halapljive i nezasićne ličnosti. Gomila mrzi ličnost. Gomila se danas sama upravlja svojim slobodnim izborom i pohlepno guta prolazne žive slike u prolaznom životu i na neprolaznom belom platnu. Duša gomile je kao belo platno na čiji nepomični kvadrat može se projicirati svaki onaj film, koji je stvoren na širokoj osnovi njezinog prirodnog instinkta. O ovome svaki zenitistički pesnik mora voditi računa. A svi drugi pesnici svilenih bonbona, prozirnih čarapa i plitkih papučica — strani su nama, a i duboko potresenim gomilama — suvišni.

Ovde je letimično ukazao put i pesničke revolucije, koju su zenitisti otpočeli početkom ovoga decenija. Ona se progresivno sve više nameće kao postulat i kategorički imperativ, neposredno kao druga karika socialnih revolucija, koje su potresle i delimično ugrozile temelje kapitalističkog društva. U takovom društvu, dakako, pesnik je zatečen i zbunjen, pošto je bio i ostao legendarni parasit i umišljeni bolesnik, lenjivac, brbljavac i ljubavnik sramežljiv.

Drugo: činjenica je — danas je poezija od najmanjeg delovanja i njezin uticaj u svetu sveden je na uticaj prosjačkih molebstvija. (Čak su je i politički demagozi sasvim nadmašili!) Nov tip dobro plaćenog literarnog novinara, koji je neodgovorni legalni sluga i lakaj svakoga koji ga dobro plaća, mrzi pesnika i pljuje u njegovu dušu za dinare i dolare. Istina je, ni pesnik nije nepogrešiv svetac, od koga smo najviše očekivali u vremenu posleratnih godina ali sa razočaranjem najmanje dočekali.

Ulogu koju su mu odredili fanatici u poratnom društvu ni naš pesnik nije duboko svatio ni duboko osetio. Za to se traži fanatizam vere i samopregorni heroizam srca, duše i motornih živaca. Retki pesnici su fanatici! Sve je poslednjih godina naglo tonulo i sve još naglije tone. Valja se u blatu lakomosti, a pesnik duboko ponižen i duboko uvređen guši se pregažen bez obzira na njegovu dušu koja nariče stihove ili ih veže u sonete ili ditirambe, snevajući o njezinoj plavoj ili crnoj kosi, o njezinim vatrenim ili ciganskim očima. Zar ne — divnoga li anahronizma u vreme ogromnih pokreta i revolucija (rusku revoluciju ipak su pripremili pesnici!) Divnoga li anahronizma u vreme sukoba ustalasanih gomila, do čijih bubnjića nikako ne dopiru nekad dirljive reči: draga, ja umirem bez tebe. Divnoga li anahronizma kovati suze u stihove, kad ima samo grčeva u doba orijaških uspona i mašina, koje smrviše ruže i vitke peteljke crvenih krinova u vrtovima naše mladosti i detinjstva. Divnoga li anahronizma kraj aeroplana i električnih pušaka, kraj Teslinog električnog oka i štamparskih rotacija — kad pesnik nosi i peva hrizanteme, koje za leva rosom draginih suza, kad peva o svojoj gordosti, o lepoti i belini sitnih prstića, a za sve drugo slep je — očajno slep. On ne vidi da mu je duša velika pljuvačnica puna zaražene T.B.C. pljuvačke. On ne vidi da mu je u benzin-motoru Hp 270 utopljeno srce po nepoznatom debelomasnom kajišaru, odnosno po uglednom članu novo-buržujske aristokratske lože br. 606. Elegantno i nasmešljivo! On se nikako ne osveštava pred golom istinom, da je burza u Cirihi sudbonosnija za život milijuna od svijui pesama što se znajem salejavu na vascelom globusu. A zašto je taj pesnik tako očajno slep? Zašto je burza pobedila poeziju svijui vremena? To niko ne pita. Gde je taj pesnik čije pesme odlučuju sudbinom bar devetorice u svetu? Uprite prstom! I to bi možda bio jedini genije za jedinim — devetoricu ljudi. Tu su uzroci gornjih posledica. Celokupna poezija savremenih pesnika nije vitalna ni toliko, koliko jedna burza u svetu, pa kako da takova poezija pretenduje na život u budućnosti kraj tolikih oživotvorenih gigantskih utopija. Svi smo doživeli — ljudi se ne menjaju pesmama nego parama! Pokušajmo pretvoriti moć pesme ili u dolare ili u aeroplane ili u radium. Imali smo evo toliko snage, da istinu kažemo najpre sebi a onda i vama. Mi imamo snage, da spoznamo i snašamo svu gorčinu čovekove gole istine, pa za to prezreni, (pošto smo vas najpre mi prezreli!) preskakujemo od vas postavljene barijade i tražimo nove puteve: za nas i za vas!

Treće: zenitisti u svojoj novoj zenitističkoj poeziji, noseći sobom instinkt novog vremena, kao balkanski nepatvoreni proizvod, našli su se osamljeni i izolovani na novim putevima. Zašto? Razumljivo za to, što vladajuće društvo uvek mrzi one ljude, koji nose sobom jake, čiste i nove instinkte. To staro društvo sasvim dobro predoseća, da novi pesnici nose pored svoje anarhije i revolte i nove vrednosti, pred kojima nesumnjivo moraju ustuknuti mnoge njihove »klasične« tekovine. Njihova najjača odbrana, njihovi pesnici i njihova zlorabljen štampa, kao i izraz njihove mondeno civilizacije — utrpili su miomirisnu poeziju u svilene čarape i pod erotičke salonske jastučiće, kao zimski krumpir da ne promrzne. Takovu poeziju i celokupnu umetnost, da je uzmagnu društveno očuvati, oktroisali su je zakonom autoritativnosti. Posvetiše je svetim šampanjcem mnogobrojni grobari t. zv.

naučnici, pošto su joj prethodno na krštenju dali jedino spasavajuće ime — Estetika-fluid. Ne samo što su mondeni gardisti poeziju neizrecivo prezreli i ne samo što su je doveli do potpunog anahronizma i negativnosti, pa čak do detinjarije i seksualnog golicanja — oni su je doveli u stanje pokoja t. j. potpune i neoporecive suvišnosti, naročito simbolizmom koji je usko vezan praznim frazerstvom, a svojstven — »blašeni siromašni duhom«. Savremena poezija u najvećem delu, na celom globusu, suvišna je igrarija manikiranih pikanterija i pedikiranih perversnosti. Tko sve danas ne piše stihove i ne trpa se u red pesnika? Tko mari danas za anemičke složene rime kog zaljubljenog profesorčića ili pubertetnog daka filozosije? Koga sve ne nazivlju pesnikom — štaviše velikim i genialnim pesnikom? Svakako, genialnost je najjeftinija, iako danas, nije retkost biti genialan! Što su »nize od koralja« prema šakama crnačkog boksera Batling Sikia, koji na mestu uzbuđuje hiljade, a pomoću filma milijune stvorova. Što mogu pesme, kad su jače nogometne lopte, što skaču s noge na noge, a u stanju su da izazovu i građanske ratove? Pored svega ovoga pesnici su (sa vrlo retkim iznimkama) neaktivni i u savremenom životu posve suvišni. Njihov društveni položaj, kao i svakog ostalog pisca kod nas, tamo je negde iza pometaća ulica ili još gori.

Mi smo se u svojoj naivnosti mnogo čemu nadali od provikane demokratije. Ali što se dogodilo? Događilo se, da su na pr. zenitisti u našoj sredini pored svoga svekulturnog rada smešteni negde u skali građana iza — provalnika. Svaki burzovni mešetar ili advokatić sa svojim klasičnim repićem sprema — gospodin Dr., usuduje se i oseća neko više građansko pravo, da nam se izazovno i prezirno podsmehuje ili bira način kako da bude prema nama naročito neučtiv. Jedni se mašaju nedopuštenih sredstava iz razloga pomanjkanja odgoja i kulture a drugi još gori, mašaju se podlih i nečasnih sredstava denuncijacije policajnim vlastima na temelju izmišljenih inkriminacija. Ja znam jednog hrvatskog pesnika koji se bavi dvostrukom denuncijacijom, da ne kažem tajnom policajnom službom, a više njih koji žive od svoje moralne pokvarenosti i intrige. Otkuda inače sve one paklene podvale protiv »Zenita« i zenitizma? Čak javljaju i novinske »poslednje vesti« iz Beograda, sa najglupljim komentarima, povodom kojih bi navodno lično ja imao doći u pritvor, »radi nerazumljivog pisanja i komunizma« iako član 16. Vidovdanskog Ustava kaže jasno: »Nauka i umetnost slobodne su i uživaju zaštitu i potporu države.« Tako novi pesnik, ne može ni toliko u današnjem društvu, da se ogradi protiv parazita, mešetara, denuncijanata, a da i ne govorim o kakovoj potpori i zaštiti države. Ali, ako sam ja kao zenitista u ovoj zemlji poslednji građanin, onda je i ona za mene poslednja zemlja. Onda i ja mogu slobodno da kažem — nemam otadžbine! Evo i zato je nemoguće, da novi pesnik bude samo sentimentalni dušoseća ili srcerezac u takovom društvu, koje perversno dopušta idiotske ispađe protiv slobode čoveka-pesnika. A verujem, ne će dugo potrajati, kada će svi u ime »svoje« kulture ispisivati i naša imena na velike zastave.

Četvrto: veliki pesnici, danas uopšte ne postoje. Veliki pesnici postoje fiktivno, pošto su još neotkrivena Amerika. Veliki pesnici moraju biti pronalazači a nova poezija bezuvetno pronalazačka i uvek u svom vremenu aktivna. Prosta je obmana i velika latinska laž, da — »u vreme rata čute muze«. Svi razlozi govore protiv i svi primeri govore u prilog: visoko nad zagušljivu atmosferu — za novo pronalaženje! Mi zenitisti muški smo počeli, ovaj put na Balkanu, najpre uzevši u obzir neumoljivu umetničku činjenicu i novu istinu: film je prejašio i uništio umetnost, koja je bila beskrajna dosada — nirvana i prva sestra uživanja. Film je svojom mladošću i intenzivnim osvajanjem gomile, uništio sladostrasnu poeziju trubadurskih Romea. I često se podsećam na »laternu magicu«, mog jedinog druga i prijatelja iz detinjstva.

Malena igračka postala je veliki život i događaj. Koliko divnih i čistih detinjskih zanosa bilo je vezano za projicirane slike najpre na kom belom zidu ili belom razapetom platnu ukradenom iz postelje. Koliko čiste radosti ispunilo je moju dušu, kad sam prvi put, posle panorame u kojoj sam video utamničenog Lukena, video pomične žive slike u putujućem Bahmajerovom bioskopu. Te uspomene vežem na onaj divni cirkus sa lavovima i majmunima, koji je dolazio u Glinu, mesto moje rane mladosti — na praznik Male Gospojine. Kakove slike Ranjenog Crnogorca ili Seoba Srba pod Arsenijem Černojevićem? Sve je to slikarski ukočeno i nepomično mrtvo viselo nad mojom posteljom, kao što je mrtva Štrosmajerova galerija ili Glaspalast u Minhenu. Ali ja sam ipak večerom dugo, dugo buljio, očekujući da će mrki Černojević oživeti na slici i prohodati pod srpskom zastavom ispred mojih očiju. Bilo je to 1905. godine. Neizrecivo sam tada želeo, da pored što su šabački cigani pevali u jednoj kafani Malog Beograda »U hiljadu devet stotin treće«, vidim ujedno na filmu ubistvo kralja Aleksandra Obrenovića i srpske Džabari-kraljice Drage. Premalo je bilo zadovoljeno mojoj želji, iako sam video »srpskog kralja« u putujućem pozorištu, pošto sam se morao sećati, da je taj »srpski kralj« glumac juče lepio plakate i prodavao ulaznice. Iste te godine, kad je Raskolnikov ponovo prošetao petrogradskim Nevskim Prospektom u vreme ruske revolucije, bio je film star tek 10 godina. Bili smo vršnjaci onda kao i danas. Moja majka, tetka, baka (danas svi pokojni) i moj mladi brat koji je redovno hodao na rukama kao u cirkusu, kradom se verao na bioskopsku mašinu što je zviždala »početak predstave« kao železnica, koja je opet baš tih godina prvi put prošla Banijom. Bili smo oduševljeni i opsenuti bioskopskom čarolijom. Skupljao sam sve krajeve već za buduću godinu i bio veoma nesretan u očekivanju bioskopa i cirkusa. Divno! Kakove pesme? Kakovi romani? Bioskop! Zive slike! Film!...

Zar sve ovo da ostane bez uticaja ili posve izgubljeno? Nemoguće! Taj mali deo iz detinjstva bilo je potrebno spomenuti, pošto je on zaslužan u stvaranju zenitizma i zenitističke poezije. Nisam doduše još bio u Parizu, kao ostali nametljivi učenici pariske škole, pa da bi tamo tek »otkrio«, kako je film nova umetnost i mogućnost velikih koncepcija. (Znam da su ti isti, pre nego su bili u Parizu, prezirali film.) Otkrio sam ga sam u svojoj duši, svojim instinktom, na balkanskoj kori zemlje, najpre u krvavoj kolevci Baniji, a onda u zagrebačkom starom »Edison-kinu«, gde sam bio frapiran engleskim filmom »Hamlet« i ruskim nezaboravljivim filmom »Živi leš« od Tolstoja. To je bilo dosta i odsudno. Neposredno pre i početkom svetskoga rata, bio sam duboko ubeđen o nadmoći filmske obuhvatnosti, kao i danas što sam ubeđen, da se nova umetnost nipošto ne može stvarati van velike osnove **filmske simultanosti**. Ta filmska simultanost znači: jednovremena, ritmička koncentracija vremena, prostora i raznovrsnih događaja, bez obzira na njihovu prividnu nelogičnost. Ekonomija tehničkih sredstava i bogatstvo učinka. Pod uticajem filma napisao sam i neku filmsku dramu za scenu godine 1915., ali sve događaje i činove nisam mogao strpati u scenski okvir po poznatim zakonima i pravilima. Tada sam najjače osetio beskrajnu zabudu skučenih principa u umetnosti i podređenost pozorišta filmu. Isto sam osetio kad sam pisao prve sonete u školskim klupama. A negde 1918. ili 1919. godine prisilno sam odveo jednog mladog pesnika u »Metropol-kino«, neka vidi Strindbergovu dramu »Opojnost« s velikom glumicom Astom Nilzen, rekavši mu: »divno, ovo nikad nije moguće ni izvesti ni doživeti u pozorištu«. Nekoliko dana posle, pre-zreo me taj mali pesnik i mnogo drugih dugokosih stihotvoraca, onda radi filma kao i danas radi zenitizma. To je bilo još onda, kada je i ostalo društvo trpalo film u poslednju kategoriju i zabavu ponižava-

vajućeg ranga. Onda, kad se išlo u kinematograf kradom »da me niko ne vidi«, isto kao što se danas čita časopis »Zenit«. Za našu malovarošku inteligenciju značilo je to najmanje potop. I, nije davno otkako je film postao učitelj sviju pozorišta u svetu i otkako vrši svoj neosporni uticaj u novoj umetnosti a naročito u novoj poeziji. Slična je budućnost zenitizma. I nije daleko, kada će se pozorišta i crkve pretvoriti u kinematografe (što će značiti ogroman progres!) ili treba što pre da postanu zeniteumi za zenitističke zborove.

Posmatrajući i doživljujući tako izrazite paradokse života, te brzu izmenu crnoga i beloga — posmatrajući film kao jedini opšti kolektivni izraz savremenog života — posmatrajući gladnu gomilu koja halapljivo guta brzu i nelogičnu jurnjavu nepovratnih živih slika, uverio sam se o postojanju jedne slikarske i neosporno za sada najviše filmske vitalnosti u celokupnoj umetnosti.

Ponovo naglašavam, da je film stvarno seme zenitističke poezije, nipošto ne ma koji drugi evropski pokret a najmanje futurizam. Ta greška se neizbežno čini, prvo, radi vlastitog prekomernog podcenjivanja, pošto su naši predšasnici dosada bili i jesu u inferiornom položaju prema Evropi — drugo, radi posve-manjšeg neznanja i nepoznavanja predmeta o kome se vrlo često govori. (Futurizam je zaslužan izdanak jedne prezasićene i stare evropsko-buržajske kulture, kojom je i naša zemlja dovoljno opskrbljena. Zenitizam i futurizam, u najvećem delu kao i ekspresionizam i ostali »izmi«, sasvim su neprijateljski oprečni.) Dalje: film je najuspešnije degradirao simboliku i astralnu i bestelesnu metafiziku u umetnosti, koja je dovela nemački ekspresionizam rano u slepo crevo. Film je napokon oživotvorio onu većitu slepačku čežnju: oh, da mi je **videti!** I doista: **vide se** čude sa nove konstruktivne epohe rada — **vide se** ruske stepe dobrih mušika i američke farme slavnih kauboj — **vide se** zavičaji plavih tica Himalaja i divlji ple- sovi crnačkih plemena u Africi — **vide se** vanumne nemogućnosti akrobatike i divni paradoksi vremena — **vide se** nigde nevideni izrazi čovekovog bola na licu jednog od genialnih recimo K. Fajta i **vide se** proleterski genialni čaplinizmi! **Vide se** čak i tekuće magne na bregovitoj glavi sunca i sve, sve što si čovek gomile jedva može i zamisliti.

Navešću samo jedan primer filmskog žurnalizma i najočiglednije njegove simultanosti. U vezi s njime spominjem, kako nikoga nisam čuo, da ga zenitistički elementi u dnevnicima smetaju (pošto ih uopšte niko i ne zapaža!) i ako sam zato nebrojeno puta slušao i pročitao, da je zenitizam u umetnosti odnosno poeziji glupost, psihopatološka pojava ili najmanje nerazumljiv. Ni jedan trgovčić, a kamo li koji univerzitetski profesorčić, esteta, nije na pr. nikada našao u svakodnevnim telegramima, koji se brzo nižu jedan iza drugoga, ništa abnormalnog niti idiotskog. Šta više! Baš ti telegrami su najbolja ilustracija zenitističkog realiteta i savremenosti. Napr. telegrami od 28. februara 1923. iz jednog američkog dnevnika to najbolje pokazuju, i ja ih ostavljam netaknute baš onakove, kako slede:

TELEGRAMI

Moskva. — Pukovnik Svejovski, koji je bio optužen radi zavera protiv života sovjetskog premijera Nikolaja Lenjina, danas je od Vrhovnog Suda osuđen na smrt.

Njujork. — Strajk 30.000 radnika manufakturnih tvornica završen je danas sporazumom između nameštenika i poslodavaca.

Vašington. — U Senatu je upućen apel na Predsednika Hardinga da pomogne učiniti kraj jalovoj i bescilnoj borbi koja se razvila oko projekta za subvenciju trgovačkoj mor- narici i koja preti da sadašnji Senat onesposobi za bilo koju pozitivnu akciju.

Pariz. — Francuski vojni vođi proučavaju nove dra- stične mere koje bi se imale zavesti u Ruru.

Filadelfija. — Iz ovašnje duševne bolnice danas je izašao »na privremeno odsustvo« Henri Tav, poznati milio- ner koji je pred više godina ubio zavodioca svoje žene. Njemu je dozvoljeno odsustvo od 10 dana da pohađi stariju majku, koja živi u Pittsburgu.

Berlin. — Nemačka vlada optužuje Francuze da upotre- bljavaju u Ruru crnačke trupe koje su veoma surove u po- stupanju sa narodom.

Njujork. — Federalni agenti su danas zatvorili u Nju- jorku i Nju Derzi 24 fabrikanta lažnog novca. Saznaje se da je markirano da se pozatvaraju oko 150 članova te dru- žbe falsifikatora. Sinoć je policija upala u jednu njihovu »tvornicu« u Bruklinu, gde je zaplenila masu lažnog novca svih mogućih vrsta.

Čikago. — Famosni prvosveštenik hrišćanske apostolske crkve, Voliva, koji se »proslavio« tim što je tvrdio da ze- mlja nije okrugla, osuđen je od porote na godinu dana za- tvora i \$500 globe radi kriminalnog klevetanja sveštenika T. H. Nelsona, koji pripada istoj crkvi.

Njujork. — Ovde je danas preminuo od pneumonije princ Miguel de Braganca, najstariji sin Don Miguela Bra- gance, pretendent na portugalski presto. Bilo mu je 45 go- dina, a bio je oženjen Amerikankom Anitom Stuart, iz Nju- jorka.

San Salvador. — Ovde se danas osetio snažan zemljotres koji je potrajao 50 sekundi. Nije bilo štete.

London. — Danas je učinjen prvi parlamentarni poku- šaj da se u Velikoj Britaniji zavede prohibicija alkoholnih pića, kada je poslanik Sirimger podneo zakonski projekat u tom smislu.

Vašington. — Udruženi Ugljenokopači optužuju opera- tore majdana mekanog uglja da imaju ništa manje od 41 procenat čistog godišnjeg profita na novac koji su stvarno uložili u svoja poduzeća.

Rim. — Ovde su primljene vesti iz Albanije da se pleme Malisora diglo na ustanak protiv vlade u Tirani.

Filmizam, ovako širok, sa svojim brzometno-simul- tanim elementima poslužio je takode kao primer za konstrukciju zenitističke poezije, odnosno uticao je na realitet spolnog sveta — forme i na njezinu ko- relaciju sa unutrašnjom ritmički uravnoteženom vi- talnosti. Ova ravnoteža spolnjeg realnog i unu- trašnjeg duhovnog, bit je zenitizma, odnosno nove umetnosti koju stvara zenitizam.

Evo: traži se novi pesnik, koji će istovremeno sa svo- jim pesmama, na pet kontinenata govoriti svima je- dnako razumljivim jezikom. Traži se poezija, koja je gomilama odnosno milijunima savremena i jednako svojska. U zenitističkoj poeziji traži se filmski rea- lizam i totalnost savremenog života, brza izmena unu- trašnjeg i spolnog sveta, jaki oštrobridni kontrasti crnoga i beloga putem alogične asocijacije i simulta- nosti (samo kao jasne i potpune jedinice svaka za se!) Svi ti elementi igrali su dosada presudnu ulogu u osvajačkoj pobi film kao svekontinentalne umet- nosti milijuna.

Traži se: **zenit-čovek-filozofija: zenitozofija**

Traži se: **filmo-zenitistička nova umetnost: zenitizam**

Traži se: **radio-film-zenitistička okomica: duha**

SAMO 20 PRIJATELJA »ZENITA«

i mi ćemo moći uspešno proširiti naš jedini svetski časopis, koji se uporno i hrabro bori za pobeđu nove umetnosti i afirmaciju novog duha — zenitizma. Bori se protiv sviju nepogoda izvana, a najteže odoljeva materialnom pritisku. Njegov opstanak bio je već ne- koliko puta ugrožen radi štamparskih povišica i te- škoća a isto tako njegov konstruktivni rad kao i plo- dovi stečeni besprimernim naporom u našoj zemlji a nagrađen priznanjem i pažnjom jedino van njezinih granica. Sve je to dosada spašavao samo ustrajan rad, nesalomljiva jaka volja i fanatizam koji ni ovde ne preza pred neprijateljskim klevetama i ogromnim za- prekama.

SAMO 20 PRIJATELJA »ZENITA«, koji su u sta- nju da prilože za njegov štamparski fond mesečno samo 100 dinara, dovoljno je da obezbede njegov mirni opstanak a i čistiju, snažniju delotvornost ze- nitističkog pokreta do konačnog uspeha i pobeđe u međunarodnoj i svetskoj utakmici, gde je narod Srba, Hrvata i Slovenaca zastupan dosada samo sa »Zeni- tom« i zenitizmom.

Imena 20 prijatelja »Zenita« (ako ih ima i ako ih bude!) biće objavljena u našem časopisu. Isti će dobi- vati naš časopis kao i sve njegove edicije uredno i besplatno.

die dollar-arie

Franz Richard BEHRENS

Henry Ford und der Stadt Detroit gewidmet

1 Dollar 1
Der schönste Buhle den ich habe
One Dollar
Liebe auf den ersten Blick
Dieu Dollar
Ich liebe Dich
The Dollar
Fliegt über die Welt
Zur Venus
Ich hänge den Dollar auf
Dollar darf ich Dich duzen? Ich danke für Backobst und Klösse.

Dollar nähme ich doch
Dem Milchhändler Baker in Harlan Kentucky wurde
Das 33 Kind geboren
Myriaden Dollar
Jährlich 20.000 Selbstmörder
Der älteste 100 Jahre, der jüngste fünf
The Dollar
Ich kaufe die Bordelle und die elektrischen Lichtenanlagen

Gods Country
Schenk mir einen Dollar
I no sawe
Du süsser Dollar
Je ne sais pas
O, Du lieber Dollar
Well well
Du lieber Dollar
Allright
Sieh die Welt
Und sieh die Welt
Siehst du wie der Dollar wächst
Kondensmilk
Sei kein Narr und kaufe Dollar
Kondon
It's a hummer
Kondensmilk sprengt kondon
Schöner Tag
Explodierte Kokubine
Feines Klima
Chewing Gum
Grossartig
Der klügste Entschluss Deines Lebens
Ich gratuliere mir
Morgen 11 Uhr dreissig schliessen alle Börsen der Welt

Für immer
25 Pugetsound
Wir kaufen und verkaufen die Erde

Die Menschen die nicht Börsenmakler oder Beamte sind

Haben zu hungern
Geld für alle
Jedes Geschäft ist ein Betrug
Arbeit für alle
Jeder Händler ein Dieb
Werden Sie reich
Woher kommen Sie
Fassen Sie die Gelegenheit beim Schopf
Wegen näherer Informationen
Populärphilosophen sind Philosophen, die den
Andern das Philosophieren ersparen
Das kann Dir gleichgültig sein
Meine Schiffe heissen: Reduction
Efficiency, Stabilizing, Reliance, Resolute
Simplicity, Standartise
Sie fahren auf alle Meere
Den Unfug der Menschen
Den Unfug des Lebens

kontracveba - gospodična

Marijan MIKAC

Gde je još ono vreme
Kada će žene kapitalista prati rublje
A pralje u kafani zobati cvebe
Suviše smo daleko da se nazovemo drugom
Ili će novi Tesla doći s novim patentom
A vaše bele ruke biće crne od pisaceg mastila
Da će se nasmejati vetar
Zevati barovi i kafešantani
Pozdravljamo kolektivne kuhinje
Ima li u čoveka pravde više
Ili štreberstva
Žena m l a k a ne vole l u d a k a
Propast večna Vama cveba — gospodične.

gewehre lachen

Ve POLJANSKI

Komische Tragödie

(Freiheitsplatz. Obelisk den gefallenen Helden. Aus den Radiotelephon hört man Schreie von der Konferenz zur Gesundung Europas. Winter 13 h. Durch alle Gassen lärmt Shimmy.)

- I. Mensch: Ich habe Hunger
- II. Mensch: Ich bin krank
- III. Mensch: Ich habe eine Prothese
- IV. Mensch: Meine Kinder sterben
- V. Mensch: Ich bin blind

(Die Menschen sprechen unaufhörlich. Stehen wie Puppen einer neben den anderen.)

Der Uniformierte springt herein: Im Namen des Gesetzes ihr seit gerettet. (Signalisiert mit der Hand) Salve

(Alle Menschen stürzen wie minierte Fabrikschlote. Stille nackt Obelisk. Es finstert in schwarz. Shimmy orgiert. Ohrenbetäubender Lärm im Radiotelephon.)

Der Uniformierte entzündet Zigarette und signalisiert VI Mensch (führt den Karren für namenlose Tote zu) Diese hier: Gut. (Tritt zu den Leichnamen. Spricht leise) Kameraden! Auf (Springt plötzlich an den Uniformierten. Die Leichname erheben sich rasch. Sie halfen ihm den Uniformierten in den Karren für namenlose Tote zu stecken. Shimmy ist eingestellt. Furchtbare Detonation. Verzweifelte Schreie schrillen im Radiotelephon.)

Radiotelephon: Hilfe! Hilfe! Räuber! Barbaren! Tanks! Barbaren! Man schiesse vom Eiffelturm in Trozakis Ferse!

Uaaaaaaaaaaaaa

(Detonation im Telephon und auf dem Platz. Es brennt überall. Massen durchqueren den Platz und schreien
Hoch der Mensch! Hoooooooooooooooooh!
Nieder der Mensch! Neeeeeeeeeeeeeeeder!
(Schreien in allen europäischen und asiatischen Sprachen.)
übersetzt von Nina-Naj

filmografija

Lukrecija Bordija (Balkan-Kino). Opet nemački film posve divergentnog tipa, od »Dr. Mabuze-a«. To je onaj tip nemačkih »monumentalnih« — eksport filmova, danas naročito za Ameriku, koja treba da ga isplati. Film od prosečne vrednosti, koji ni izdaleka ne zaslužuje, da se diže kuka i motika, radi njegove — slabosti. Šta više, umrtvljuje živce do pospanosti, a to je uvek najbolji znak, da je film rdav. Film nije kokain kao pozorište, pa zato film naročito mora da oživljuje, da deluje mobilno i sugestivno. »Lukrecija Bordija« vuče se i mili iz slike u sliku kao gladna godina, pa i samo platno pretvara u sentimentalnu krpu, koju će trebati iscedeti sa kojim boljim filmom. Konrad Fajt, koji jedini svraća nešto pažnje, ne može da spase ceo jedan film koji je anemičan.

Tajna pustinje (Olimp-kino) — Junak pustinje (Metropol-kino). Američki filmovi (od kojih ima više kategorija) bitno se razlikuju od sviju evropskih. Prema evropskim filmovima bez razlike, vrednost američkog filma, ukoliko ne poznamo još ruski — dosada je nenadmašiva. O tome je potrebno pisati mnogo opširnije već i radi visokog značenja američkog filma uopšte, što ćemo učiniti jednom drugom prilikom. Važno je reći ovo: svaki američki film, pa makar imao po nekoliko serija epoha, treba pretpostaviti najvećem delu sviju filmova što ih vidimo u Zagrebu, ne samo radi njihove večno etičke i čovečne vrline nego i radi čistog načina umetničkog dejstva i izraza. Svaki čas pojavi se pred nama po jedan odličan glumac (ne glumac nego čovek!) a vi se pitate — otkuda vruga, pa za njega nikad nisam čuo. Takav je jedan Hari Karej, prijatelj malenih, prijatelj poniženih, gaženih i slabih. Hari Karej — večno pustolov i večno junak, večno dobar i večno čovek. On nije glumac, koji stoji pred operaterom — on je dobar čovek koji se bori uvek na strani pravde protiv oluja pustinje pa makar i pod cenu sopstvenog potpunog stradanja. On je čovek koji ne glumi, nego se dobroćudno smeši pred zrcalom svoje savesti i savesti sviju onih koji ga zato iskreno vole. Američki film je veliki učitelj. Gledajte Hari Kareja kako se drugarski smeši! Gledajte Viliama Harta (Rio Džim) kako je velik čovek kad ljubi i kad divlje mlati ljudske neman i nakaze!

Deti Karnevala, ruski film sniman u Parizu i Nici, sa Masjukinom i Lisenkovom (gosp. prevadaču, ne pišu se ta imena sa dva s kao i nemačkom otkuda prevadate!) Ima tipičnosti, a i kako bi Rusi mogli biti bez toga. Ima taj film neospornih filmskih kvaliteta bez obzira na njegovu priču sa tragičnom velikom scenom i svršetkom. Velika je scena rastanka u poslednjem činu. Može se i plakati, gorko plakati. I plače se sve bez reči, u mraku pod sugestijom živih slika.

Modri plamen (Metropol-kino) — Kao i uvek Wiliam S. Hart zvani, neznam zašto — Rio Džim, opet je i ovde heroj vrline i snage. Veličina ovog filmskog heroja zadivljuje. Čovek je bolji i snažniji, pošto je video na platnu i srce i dušu, samopregor i čovečnost ovog kauboj — američkih tvornica. Film je scenski estetska škola, koliko se mora znati, što se može s malo sredstava učiniti velikim, kako se može delovati i pobediti. Lj. M. Radi malog prostora izostali su mnogi napisi, koje ćemo doneti u idućem broju.

I „BOSNA-FILMOVI“ su nosioci kulture!

MAKROSKOP

ARHIPENKOV POZIV »ZENITU« U MEĐUNARODNO DRUŠTVO NOVIH UMETNIKA. Gosp. urednik dobio je od ruskog skulptora Aleksandra Arhipenka pismo iz koga vadimo samo nekoje stavke — »Duboko uvaženi gospodin Micić, baš u ovo vreme organizujemo veliko internacionalno društvo moderne umetnosti. Društvo ima zadaću ujediniti moderne umetnike Evrope i Amerike... Mnogo trudbenika umetnosti i raznih umetničkih časopisa s mnogih strana već su pristupili k ovome društvu. Biću veoma radostan ako i vi pristupite k nama s Vašim časopisom »Zenit«... i t. d. Evo još jedan dokaz priznanja i povod za — mržnju i zavist!

NOVA UMETNOST — REPOVA ILI REPISTA. Dakako — došli su. Nova serija — »novih umetnika«. Jedni u Beogradu drugi u Zagrebu. I jedni i drugi imaju samo — repove. Ko zna — možda će i repovi moći nadomestiti nečije glave. Danas je jasno, da je »Zenit« i zenitizam brzo dobio svoje brojne epigone. Više epigona već danas, nego pravih zenitista — sasvim normalno. Oni u Beogradu su degenerativni šarlatani a ovi u Zagrebu pseudo-intimni paraziti. Oni beogradske buncaju: »koliko sam blasfemija rekao jezikom kužnim« (što je zbilja istina!), potkrepjujući slične i sporedne blasfemije sa »balkanstvom«, koje se ponavlja kroz sve napise u »Hipnosu«, koji opet nije ništa drugo, nego slabačko astmatičko kasanje za »Zenitom« i zenitizmom. Ovi u Zagrebu, mnogo jednostavnije, direktno, bez ikakvog truda, koriste se gotovim plodovima i rezultatima zenističkog rada, koji je do danas bio veoma znojan i mučan. Oni su svoju nedonošćad (jer ne bi izdržali ni jedan sud novometničkog kriterija!) okrstili rečima »nova umetnost«, održali jedno veče u priredbi »Intimnog Teatra« (i to sve brzo posle zenitističke večernje!) i dali napisati u studentskom časopisu i nekojim dnevnicima — »to je udruženje osim toga dokumenat da Nova Umetnost kod nas postoji« (!) — ili »jedna manifestacija nove umetnosti« — ili »nekolicina mladih umetnika bavi se kod nas već više godina problemom novog scenskog izražavanja, i t. d. No međutim, mi ćemo samo malo da se setimo, kako je stvarni inspirator »intimnog teatra« g. Ljubomir Micić, koji je još 1919. god. pisao feljtone »Za intimno pozorište« (vidi »Novosti«) u kojima je jasno pleđirao za ekspresionističku scenu — opet na zaprepaštenje sviju Srba, Hrvata i Slovenaca. Iza tih feljtona redali su se žučni napadi na g. Micića a izbila je i šaljiva polemika sa g. Bahom. Gle vruga — ti »novi umetnici«, nisu ništa drugo učinili, nego seli u jasle tuđega rada, ciganski zatajivši svoje poreklo, služe se takođe oportunitetom antizenitističke atmosfere i preporučavaju, u beskrajno rdavoj i diletantskoj neznačajkoj formi »Zenitove« klasifikacije nove umetnosti. Sve ovo, mora da se nazove samo nemoralnom rabotom, ukoliko se ne može opravdati neozbiljnošću i neodgovornošću bezličnih ambicija. Čudi nas, veoma nas čudi, da se u toj grupi kao pomagač zenitističkog epigonstva nalazi i Stanko Tomašić, koji uvelike ima da zahvali i svoju novinu »Zenitu« i dobroj zenitističkoj školi.

Pošto se zna tko je rep nove umetnosti u Jugoslaviji, isto tako treba da se zna tko je glava i početak.

„Svi će Dalmatinci izginuti za Habsburga!“
Milan Begović — urednik »Savremenika«

BRAK

Ona: Ja ne mogu živeti kraj tebe

On: Ja ne mogu živeti bez tebe

LJUBAV

I „BOSNA-FILMOVI“ su nosioci kulture!

Iz ostavštine A. G. Matoša? Da udovoljimo jednom patriarhalnom običaju, iznosimo i mi ovu nepoznatu »pesmu« iz ostavštine, nad kojom će se rasplakati uredništvo »Savremenika« što smo ga imitovali. Možda je i ovo pesma A. G. Matoša, koja u originalu glasi: Gospodin Balija

Ima jedna duga srpska avlija,
U njoj sedeć, lulu puši stari balija.
Lula mu je danas puno milija,
Što je dulje puši biva čilija.
Zašto vina nemaš balijo čestiti?
Bit ću Srbin, ako ćeš me vinom krstiti!
I kad popih litru ispod taraba,
Rekoše mi žene balije: baraba!
Samo tebi pjevam draga racijo,
Samo tebe slavim o j Kroacijo!

KNJIGE — BUCH NEUER KUENSTLER. Izdanje »Ma«. Uredili L. Kassák i L. Moholy-Nagy. — S. Šaršun: DADAIZAM. Izdanje »Evropa Gomeopat«. Kompilacija. — L. Kassák: MA-BUCH Izdanje »Sturm« Pesme doista modernog pesnika koji se bori sa strujama. Pesnik još nije opredeljen. Stadij: apatičnost i zasićenost. Predgovor je na štetu pesnika. Stavise: vrlo konzervativan i neobjektivan. Izbegava se reći stvari koje su očigledne. — Claire Goll: LIRISCHE FILMS. Rhein-Verlag Leipzig. — Das Buch ist nicht einheitlich. Der neue Wein Zenitismus ist mit den alten sauern Expresionismus gemischt. Zenitismus wirkte auf den Dichter in positiver Richtung. Gedichte welche mit neuen Meissel umgearbeitet wurden, gewannen. Ausser den anderen Gedichten welche langweilig sind, geistreich ist »Tagebuch eines Pferdes« — mit seiner Widmung. LE CINQ CONTINENTS. Anthologie mondiale de poésie contemporaine — par Ivan Goll. Collection littéraire et artistique internationale sous la direction de Pierre Mac Orlan. La Renaissance du livre, 1922. Paris, Prix 12 fr.

De cette plus grande federation des poètes mondiale, nous parlerons au numero futur. Ce l'oeuvre est digne d'un poète et l'homme zenitiste.

U ovoj svetskoj antologiji zastupan je i Ljubomir Micić. ČASOPISI — MANOMETRE. Lyon No. 3 (Pesma Lj. Micića »Ljubav je bik«) — DE STIJL, Haag No. 1/1923 — DER STURM. Berlin No. 3/1923 — LA VIE DES LETTRES et des arts. Paris No. 12 — MA. Wien. Deutsches Sonderheft. No. 5—6/1923 — ECRITS DU NORD. Bruxelles. No. 3/1923. — MERZ Hannover. No. 1/1923 — EK. Wien. 1923. — LA REVUE EUROPEENNE. Paris. No. 1/1923. — ZWROTNICA. Krakov. No. 4. — FARBE U. FORM. Berlin. 1923. — ZLATOROG. Sofija. No. 1 i 2/1923.

TRAŽI SE REDAKCIONI SARADNIK po uzoru ljubavnog listara »Savremenika«. Ne sme biti viši 120 a niži od 75 cm. Poslovi otprilike: 1.) na veliki petak pranje nogu uredniku i ostalim zenitistima. 2.) dnevno prepisivanje zenitističkih koncepata. 3.) čišćenje redakcije »Zenita« i gutanje prašine sa mrtvih časopisa i knjiga. 4.) turanje kolica sa rukopisima u štampariju i natrag sa korekturama. 5.) obračunavanje po knjižarama i oglasnim zavodima. 6.) Čitanje »Zenita« naglas i učenje napamet i t. d. Plaća besplatno. Nagrade: ima nade da takav mladić postane: literat.

VEREŠ I DRUGOVI

Nakladno i grafičko reprodukciono poduzeće
Zagreb, Marovska ulica 21. — Telefon 11-78.

IZRAĐUJE:

Klišeje, auto- i fototipije, za tisak u jednoj i više boja. Crteže za reklamu, plakete, etikete, tiskanice. Dionice i vrijednostne papire.

I „BOSNA-FILMOVI“ su nosioci kulture!

„DUNAV“

Osiguravajuće dioničarsko društvo, Zagreb

Osnovano godine 1920. sa dioničkom glavnicom od K 10,000.000.— Jamčevne zaklade koncem 1921. K 14,343.456.—

Sjedište: Zagreb, Zrinjski trg broj 14.

Podružnice i glavna zastupstva: Novisad, Split, Vršac, Ljubljana, Subotica, Sombor, Sarajevo, Osijek, Veliki Bečkerek.

»DUNAV« se bavi životnim osiguranjem rente po najnovijim kombinacijama, a zaključuje ih uz najpovoljnije premijske stavove.

Osim toga se bavi »DUNAV« zaključivanjem osiguranja proti požara, provalne kradje, tuče i nezgode; zatim osiguranjem stakla, transporta te konačno osiguranjem zakonite dužnosti jamstva.

„UNION“

tvornica kandi i čokolade

Zagreb

Preporuča svoje najbolje proizvode i to:

Union čokolade

Union desertne čokoladne bonbone

Union svilene bonbone

Balkanska Banka

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 25 — ZAGREB — Jelačićev trg 25

Dionička glavnica K 200,000.000.— -- Telefon broj 8-65 i 7-03
Brzoj - vni naslov: „BALKANBANKA“

PRIMA uloške na uložne knjižice sa 6 posto čistih

PRIMA uloške na tekući račun uz najpovoljnije ukampanje

ESKONTUJE mjenice

IZVRŠUJE burzovne naloge, te isplate na sva tuzemna i inozemna mjesta

Obavlja sve bankovne poslove najkulatnije.

I „BOSNA-FILMOVI“ su nosioci kulture!

Izdavač i odgovorni urednik: Ljubomir Micić

Štamparija »Gaj« Zagreb, Gundulićeva 22a Tel. 26-09